

1 - Experimentos aleatorios e sucesos

Un experimento é **aleatorio** cando:

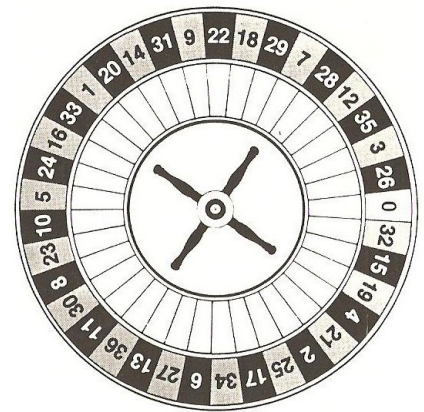
- Obsérvase ou mídese unha variable (ou máis)
- Realizado en condicións iguais ten un resultado variable que depende do azar.

Se obtemos o mesmo resultado baixo condicións iguais, o experimento é **determinista**.

Espazo mostral (E): é o conxunto de resultados posibles do experimento aleatorio. Cada elemento do espazo mostral é un **suceso elemental** (tamén chamado sucesos simple)

Ex 1 Obtén o espazo mostral que describe cada experimento, un sucesos que pertenza a ese espazo mostral e outro que non pertenza

- a) O lanzamento de un dado
- b) O lanzamento de dúas moedas
- c) A suma resultante do lanzamento de dous dados
- d) Un lance de ruleta europea
- e) Número de caras en 5 lanzamentos de moeda
- f) Rompemos un espagueti crú de 30 cm de lonxitude en 2 anacos e medimos a lonxitude do anaco máis longo

Para describir o espazo mostral dun experimento aleatorio podemos usar outras ferramentas como diagramas en árbore, diagramas de Venn, táboas simples ou de dobre entrada, etc.

Suceso (A): calquera subconxunto do espazo mostral E. Está formado por sucesos simples do espazo mostral.

Suceso composto: contén máis dun resultado posible. É un subconxunto do espazo mostral E

Ex 2 Obtén o conxunto que describe ao sucesos A correspondente a cada espazo mostral do exercicio anterior:

a) $A = \text{"Sae un valor menor que 4"}$	d) $A = \text{"Sae un valor impar"}$
b) $A = \text{"Saen valores diferentes"}$	e) $A = \text{"Sae exactamente 1 cara"}$
c) $A = \text{"Sae un valor maior que 6"}$	f) $A = \text{"O anaco mide máis de 25 cm"}$

Algúns sucesos particulares son:

Suceso imposible: é o resultado que non pode ocorrer nunca, está formado por cero sucesos simples e se representa como o conxunto baleiro: $A = \emptyset$.

Lanzamento de un dado: $A = \text{"sae un número maior que 10"}$

Lanzamento de dous dados: $A = \text{"a suma é 1"}$

Suceso seguro: é un sucesos que ocorre sempre, os resultados que o forman son E:

Lanzamento de un dado: $A = \text{"sae un número par ou impar"}$

Lanzamento de dous dados: $A = \text{"a suma é maior que 1"}$

Suceso complementario ou **contrario de A**: está formado polos posibles resultados do experimento aleatorio que non son de A. Denótase por $\bar{A}$

Lanz. de un dado: $A = \text{"sae un número menor que 3"} \rightarrow \bar{A} = \text{"sae un número maior ou igual a 3"}$

Lanz. de dous dados: $A = \text{"a suma é número par"} \rightarrow \bar{A} = \text{"a suma é número impar"}$

Estudo médico: $A = \text{"O paciente é fumador E sufriu infarto"} \rightarrow$
 $\bar{A} = \text{"O paciente non é fumador OU non sufriu infarto"}$

Ex 3 Consideramos ás familias con tres fillos e os sucesos $A = \text{"polo menos 2 fillos son varóns"}$ e $B = \text{"a familia ten fillos de ambos sexos"}$. Utiliza un diagrama de árbore para obter o espazo mostral e os sucesos $A, B, \bar{A}, \bar{B}$

Ex 4 Nunha baralla española (40 cartas) realizamos o experimento de extraer unha carta. Se $A = \text{"Sae unha figura"}$ e $B = \text{"Saen bastos"}$, describe os sucesos $\bar{A}$ e $\bar{B}$. Podes usar unha táboa para representar o espazo mostral.

2 - Operacións e relacións entre sucesos

Como os sucesos dun experimento aleatorio son subconxuntos dun conxunto maior (o espazo mostral) podemos usar a notación e realizar operacións propias desta parte das matemáticas:

Inclusión: $A \subset B \Leftrightarrow$ todo elemento de A tamén está en B (o contrario non ten porque cumprirse)

Escollemos un número ao azar: $A = \text{"O n° remata en cero"}; B = \text{"O n° é par"}$

Escollemos un votante en Galicia: $A = \text{"O votante é de Fisterra"}; B = \text{"O votante é da provincia de Coruña"}$

Unión: $A \cup B =$ conxunto que contén a todos os elementos de A e todos os elementos de B

Escollemos unha persoa ao azar: $A = \text{"A persoa é muller"}; B = \text{"A persoa consume alcohol"}$

$A \cup B = \text{"A persoa é muller OU consume alcohol"}$

Intersección: $A \cap B =$ conxunto que contén a todos os elementos que son á vez de A e de B

$A \cap B = \text{"A persoa é muller E consume alcohol"}$

Diferencia: $A - B =$ conxunto que contén a todos os elementos de A que non están á vez en B

$A - B = \text{"A persoa é muller E NON consume alcohol"}$

Sucesos incompatibles: Dous sucesos son incompatibles cando é imposible que sucedan á vez, é dicir, cando o resultado do experimento aleatorio non pode ser simultaneamente de A e de B. Entón podemos escribir que $A \cap B = \emptyset$

$\text{"A persoa consume alcohol E NON consume alcohol"} = \emptyset$

Leis de Morgan: permiten obter os complementarios da unión e da intersección: $\overline{A \cup B} = \bar{A} \cap \bar{B}$ e $\overline{A \cap B} = \bar{A} \cup \bar{B}$

Ex 5 Nos exercicios 3 e 4, describe os sucesos $A \cup B, A \cap B$ e $A - B$, e determina cantos elementos forman cada conxunto. ¿Son A e B incompatibles?

Ex 6 Unha baralla de póker ten 52 cartas repartidas en 4 paus (Pica, Corazón, Diamante e Trevo) e 13 valores (números de 1 a 10, ademais de tres figuras: J(ack), Q(een) e K(ing). Extraemos unha carta ao azar. Razoar se os sucesos A, B, C e D son compatibles ou incompatibles:

$A = \text{"Sacar un As"} \quad B = \text{"Sacar unha Pica"} \quad C = \text{"Sacar unha raíña Q"} \quad D = \text{"Sacar unha figura"}$

3 - Probabilidade. Lei dos grandes números

A probabilidade dun suceso pretende xeneralizar o concepto de frecuencia relativa do mesmo. Se a frecuencia absoluta dun suceso é $f(A)$, a frecuencia relativa é $h(A) = \frac{f(A)}{n}$, onde n é o número de veces que repetimos o experimento.

Lei dos grandes números: Defínese a probabilidade dun suceso como o límite da súa frecuencia relativa cando o n° de experimentos realizados é tan grande que se achega a infinito: $P(A) = \lim_{n \rightarrow \infty} h(A)$.

Regra de Laplace: nos casos mais simples pode calcularse a probabilidade usando a Regra de Laplace:

Se os sucesos do espazo mostral son equiprobables (todos teñen a mesma probabilidade de suceder), entón

$$P(A) = \frac{\text{número de sucesos de } A}{\text{número de sucesos de } E} = \frac{\text{casos favorables a } A}{\text{casos posibles}} \quad (\text{Regra de Laplace, sec XVIII})$$

Definición axiomática de Kolmogorov (1933): chámase probabilidade a calquera función P que lle asigna a cada suceso A dun experimento aleatorio, un número real $P(A)$ cós propiedades seguintes: (axiomas de Kolmogorov)

(1) Para calquera suceso A , $0 \leq P(A) \leq 1$

(2) A probabilidade dun suceso seguro é 1, ie, $P(E) = 1$

(3) Se temos dous sucesos A e B incompatibles, ie, $A \cap B = \emptyset$, entón $P(A \cup B) = P(A) + P(B)$

Os sucesos elementais dun espazo mostral sempre son incompatibles entre sí.

Propiedades da probabilidade: da definición de probabilidade dedúcese:

(1) Para calquera suceso A , a probabilidade do suceso contrario é $P(\bar{A}) = 1 - P(A)$

(2) A probabilidade dun suceso imposible é cero: $P(\emptyset) = 0$

(3) Se $A \subset B \Leftrightarrow P(A) \leq P(B)$

(4) Se temos dous sucesos A e B , entón $P(A \cup B) = P(A) + P(B) - P(A \cap B)$

(5) $P(A - B) = P(A) - P(A \cap B)$

Ex 7 No lanzamento dun dado, obtén (como conxunto) o suceso contrario de:

a) Obter un número par

d) Obter 4 ou 6

b) Obter máis de 3

e) Obter menos de 7

c) Obter un número primo

f) Obter máis de 7

Ex 8 Dispoñemos dunha baralla de 40 cartas. Sexan os sucesos $A =$ "Sacar ouro" e $B =$ "Sacar unha figura". Calcula a probabilidade de $S =$ "obter un ouro ou unha figura" ao extraer unha carta da baralla

Ex 9 Nunha poboación da costa atlántica, se $A =$ "Ter ollos verdes" e $B =$ "Ter pelo moreno", sabemos que $P(A) = 0,3$, $P(B) = 0,6$ e $P(A \cap B) = 0,2$. Obtén a probabilidade de $\bar{A}$, $A \cup B$ e $A - B$ e describe á poboación correspondente a cada conxunto

Ex 10 Escollemos un número natural ao azar entre 1 e 10. Sexa o suceso $A =$ "o número elixido é par", $B =$ "o número elixido é primo" e $C =$ "o número elixido é múltiplo de 3". Expresa como conxuntos os sucesos A , B e C e calcula as súas probabilidades.

Ex 11 Lánzanse ao aire dous dados. Representa o espazo mostral e calcula:

- a) Probabilidade de nos dados saian un 1 e un 6
- b) Probabilidade de nos dados saian dous cincos
- c) Probabilidade de saia un cinco
- d) Probabilidade de saian números diferentes
- e) Probabilidade de que a suma sexa 4
- f) Probabilidade de que a suma sexa 7
- g) Probabilidade de que a suma sexa maior que 5
- h) Probabilidade de que o valor abs. da diferenza sexa 1

Ex 12 Extraemos aleatoriamente unha bóla dunha bolsa na que hai 3 bólas Verdes, 2 bólas Brancas e 4 bólas Laranxas. Obtén a probabilidade dos sucesos:

- a) $A = \text{"sae bóla verde"}$
- b) $B = \text{"non sae bóla laranxa"}$
- c) $C = \text{"sae bóla branca ou laranxa"}$

Ex 13 Unha moeda lánzase ao aire tres veces. Constrúe o espazo mostral E e expresa en función dos resultados elementais os seguintes sucesos e a súa probabilidade:

- a) Polo menos dúas veces sae cara.
- b) Exactamente dúas veces sae cara.
- c) Non sae ningunha cara
- d) Sae o mesmo resultado nos tres lanzamentos.
- e) Sae o mesmo resultado dúas veces exactamente.

4 - Probabilidade condicionada. Dependencia e independencia de sucesos.

Ao estudar algúns experimentos aleatorios podemos interesarnos pola probabilidade dun certo suceso A cando sabemos con certeza que tamén ocorre o suceso B :

Exemplo 1: no lanzamento de dous dados, a probabilidade de $A = \text{"sacar (6,6)"}$ é $\frac{1}{36}$, pero se agora temos garantido que vai ocorrer o suceso $B = \text{"sae o mesmo valor nos dous dados"}$ entón a probabilidade é $\frac{1}{6}$

Exemplo 2: Escollemos un número enteiro ao azar entre 1 e 25. A probabilidade de $A = \text{"sae primo"}$ é $\frac{8}{25}$, pero se sabemos que ocorre o suceso $B = \text{"o número é impar"}$ entón a probabilidade de que saia primo é $\frac{8}{13}$

Definimos a **probabilidade de A condicionada a B** como $P(A|B) = \frac{P(A \cap B)}{P(B)}$, sempre que $P(B) \neq 0$

Desta forma podemos obter a probabilidade da intersección de dous sucesos, coa chamada "regra do produto"
 $P(A \cap B) = P(B) \cdot P(A|B)$ ou equivalentemente $P(A \cap B) = P(A) \cdot P(B|A)$

Sucesos independentes: no caso en que a ocorrencia do suceso B non inflúa na ocorrencia do suceso A , podemos afirmar que $P(A|B) = P(A)$. Entón diremos que os sucesos A e B **son independentes** e a probabilidade da súa intersección queda como $P(A \cap B) = P(A) \cdot P(B)$. En caso contrario diremos que os sucesos son dependentes.

Estas propiedades permiten obter facilmente a probabilidade en **experimentos aleatorios compostos**, consistentes na realización sucesiva de experimentos simples tendo en conta se os resultados dun experimento previo inflúen no seguinte ou non.

Ex 14 Un home e unha muller da mesma idade casan aos 20 anos. As probabilidades de que cheguen aos 70 anos son 0,76 para o home e 0,82 para a muller. Cal é a probabilidade de que aos 70 anos:

- a) Ambos estean vivos
- b) Viva polo menos un dos dous
- c) Non viva ningún dos dous
- d) Viva soamente a muller

Ex 15 Nunha lotería con 250 boletos sortéanse un móbil e unha tablet. Se Antonio ten 10 boletos, calcular:

- a) a probabilidade de que polo menos lle toque un premio   b) a probabilidade de que lle toquen os dous premios

Ex 16 Unha bolsa contén 10 bólas brancas e 5 verdes. Extraemos á vez dúas bólas ao azar. Calcular a probabilidade de que:

- a) as dúas sexan brancas   b) sexa unha de cada cor   c) sexan da mesma cor

Ex 17 Dunha baralla de 40 cartas extraemos dúas simultaneamente ao azar. Calcular a a probabilidade de que:

- a) as dúas sexan de ouros   b) as dúas sexan ases   c) polo menos unha delas sexa de ouros

Ex 18 Dunha furna con tres bólas brancas e dúas bólas negras fanse dúas extraccións sen reempazamento. Calcular:

- a) $P(\text{dúas bólas sexan da mesma cor})$ b) $P(\text{polo menos unha bóla é branca})$
c) $P(\text{só unha bóla é branca})$ d) $P(\text{unha bóla de cada cor})$

Ex 19 Obtén a probabilidade de que ao extraer sucesivamente dúas cartas dunha baralla de 40, saian dous ases:

- a) Sen devolver á baralla a primeira carta extraída   b) Devolvéndoa antes da segunda extracción.

Ex 20 Dos 500 estudantes dun centro escolar, 400 son morenos. Das 320 mulleres do centro, tan só 240 son morenas. Tómase un estudante do centro ao azar. Pídese:

- a) Probabilidade de que sexa home   b) Probabilidade de que sexa un home moreno
c) Se sabemos que é muller, probabilidade de que non sexa morena

Ex 21 En certa cidade o 40% da poboación ten cabelos castaños, o 25% ten os ollos castaños e o 15% ten os cabelos e os ollos castaños. Escóllese unha persoa ao azar.

- a) Se ten cabelos castaños, cal é a probabilidade de que tamén teña os ollos castaños?
b) Se ten os ollos castaños, cal é a probabilidade de que non teña cabelos castaños?
c) Cal é a probabilidade de que non teña nin cabelos nin ollos castaños?
d) Cal é a probabilidade de que os seus cabelos sexan castaños e os seus ollos non sexan castaños?

Ex 22 un concello o 35% dos censados vota ao Partido Vermello, o 45% ao Partido Azul e o 20% abstense. Sábese, ademais, que o 20% dos votantes do Partido Vermello, o 30% dos do Partido Azul e o 15% dos que se absteñen, son maiores de 60 anos. Calcula:

- a) Probabilidade de que un cidadán censado, elixido o azar, sexa maior de 60 anos.
b) Se ese cidadán é maior de 60 anos, cal é a probabilidade de que abstivera nas eleccións?

Ex 23 En certo país onde a enfermidade X é endémica, sabemos que un 12% da poboación padece esta enfermidade. Dispónse dunha proba para detectala pero non é moi fiable xa que dá positiva no 90% dos casos de persoas realmente enfermas, pero tamén dá positiva no 5% das persoas sas. Cal é a probabilidade de que estea sa unha persoa para a cal a proba deu positiva?

Ex 24 Unha enfermidade pode ser producida indistintamente por tres virus A, B e C. Nun laboratorio téñense dous tubos de ensaio con virus A, dous tubos con virus B e cinco tubos con virus C. A probabilidade de que o virus A

produza a enfermidade é $\frac{1}{3}$, que B a produza é $\frac{2}{3}$ e que C a produza é $\frac{1}{7}$. Elíxese o azar un tubo e inocúlase ese virus a un animal.

a) Obtén a probabilidade de que o animal contraia a enfermidade.

b) Se o animal contrae a enfermidade, cal é a probabilidade de que o virus que se inoculou fóra do tipo C?